

Vandborg Smedeby

Optegnelser med Helga Høgedal, Søhøj 6, Lemvig
15.05.2003/ Ellen Damgaard, museumsinspektør
ved Lemvig Museum.

Kort biografi:

Helga er født i 1917 i "Lille Kubstrup" i Vandborg som datter af gårdejer Peder Jensen.

Peder Jensen var søn af Jens Chr. Jensen (Jens Chr. Smed i Vandborg Smedeby.)

Om smedevirksomheden:

Smedevirksomheden lå på hjørnet af Kirkensgårdvej og Knakkervej og er blevet revet ned i 1980-erne.

Bygningen lå nord-syd langs vestsiden af Kirkensgårdvej. I begyndelsen boede smedefamilien ovenpå værkstedet, men i 1882 byggede Jens Chr. Jensen gården Lille Kubstrup, der ligger øst for Kirkensgårdvej med stuehus syd for Knakkervej og udlænger nord for. I begyndelsen boede de i en lejlighed i udlængerne, men da stuehuset var færdigt flyttede de derover.

Jens Chr. Smed solgte sin virksomhed i 1905 (død i 1908) til smed Jens Dalgaard, en brodersøn.

Jens Dalgaard havde smedien nogle år. Han solgte den til en mand fra Hobro ved navn Haun, der solgte den til Olund Andersen. Samtidig blev karetmagerværkstedet også solgt i 1905. Senere overtog Søren Nielsen Karetmagerværkstedet i 1913, derefter havde hans søn Asger Nielsen det og i dag ejes det af dennes søn – igen Søren Nielsen. I 2013 er virksomheden flyttet til Lemvig og navnet er Vandborg Karosserifabrik. Næste generationsskifte er i gang til sønnerne.

Om Jens Chr. Smed:

Da Jens Chr. Smed solgte Lille Kubstrup til sin søn Peder Jensen i 1907, flyttede han og hans kone til "Tinghus", som Jens Chr. Jensen havde ladet bygge øst for gården. Det havde navn efter "Tinghøj", navnet på et vældigt bakkedrag på Lille Kubstrups jord, lige sydvest for smedien. Her havde der været holdt ting i gamle dage. Bakkedraget blev gennemskåret og gravet af, da den nye vej blev anlagt. Der havde været tale om den nye vej allerede før besættelsen 1940-1945, men så lå alting stille; den kom først engang i 1950-erne. Jens Chr. Jensen boede i Tinghus til

sin død i 1908, mens hans kone blev boende til sin død i 1916.

Om Vandborg Smedieby:

I Smedebyen var der i Helgas barndom og ungdom både karetmager, smed, tømrer, maler, købmand m.v.. Tømreren lavede bl.a. dritler til mejeriet. I Trudvang boede der en tid en maler. En tid boede sognets sygeplejerske i den lejlighed, der var i Lille Kubstrups udlænger.

Der var mange børn i Smedebyen:

Smedens havde 9 børn, i Lille Kubstrup var der 3, hos karetmagerens 5, hos maleren 2 og hos mureren 3.

I tinghus og Trudvang var der kun voksne.

Der var mange ansatte hos smeden og karetmageren, men mange af dem boede rundt omkring i sognet og ikke i Smedebyen.

Der var ingen forskel på folk i Kirkebyen og Smedebyen. Der var både missionsfolk og grundtviganere i sognet, men det satte ingen skel. Helgas familie var klart venstrefolk, hendes mor var således fra Sdr. Bjerg i Fjaltring og kusine til politikeren Chr. Berg.

Om Vandborg Kirkeby:

Her lå den gamle skole, som i Helgas barndom blev brugt som lærerbolig for skolen to lærere, førstelærer Christensen og andenlærer Visholm. Der var også en lærerinde, frk. Zachariasen. Hun boede ovenpå i den nye skole. Der var seks klasser til tre skolelokaler. De små klasser gik i skole 4 dage om ugen om sommeren og 2 dage om vinteren, de store gik 2 dage om ugen om sommeren og 4 dage om vinteren. De store skulle jo hjælpe til hjemme om sommeren. Børnene havde gymnastik i gymnastiksalen, og om sommeren cyklede de ned til fjorden, d.v.s. Ferring Sø, for at bade i middagspausen, når det var varmost.

Ved vejkrydset i Kirkebyen lå mod sydvest (d.v.s. nord for den hvide skolebygning) brugsen og skræt over for var der en cykel- og træskoforretning (d.v.s. på nordøsthjørnet). Der kunne man købe slik, og det passede jo lige til skolebørnene. Da den nye vej blev bygget, flyttede brugsen ned til det nye vejkryds. Ved det gamle vejkryds i kirkebyen (nordvesthjørnet) lå missionshuset Zion.

Vandborg Mejeriby:

Det gamle mejeri lå i forlængelse af den nu nedlagte bestyrerbolig. Det blev revet ned, og det nye mejeri blev bygget bagved i 1934. Da det nye mejeri blev bygget, blev der også opført forsamlingshus med sal (= det nuværende). Det gamle forsamlingshus lå længere ude ad Gåskærvej, mellem Nyholm og den nuværende mejeribygning. Det var bare en lang sal.

Om livet i Lille Kubstrup i Helgas barndom:

Helgas far var landmand, men gik mest op i sine mange offentlige gøremål. Fra 1917-1918 og til 1930-1931 var han sognerådsformand. Derefter var han formand for Vandborg-Ferring Venstrevælgerforening og i repræsentantskabet for Lemvig Folkebank.

På gården var der forkarl, anden karl samt om sommeren en dreng. Der var også en ung pige, men da pigerne blev store, skiftedes Helga og hendes søster til at være hjemme og arbejde i huset.

Gæstfriheden var stor, om søndagen kunne Helgas forældre godt lide at sidde uden for stuehuset, og der kom mange forbi ad Kirkensgårdvej på søndagstur fra Lemvig.

Cylisten vidste, at de altid kunne stoppe her og få et glas saftevand, og fine folk som Bechgaard og Matthesen fra Lemvig kom ridende og holdt ind, så hestene kunne få vand og de selv en øl.

Helgas far døde i 1940, og hendes mor solgte gården i 1942.

Lille Kubstrups stuehus er det gamle fra 1882, men udlængerne har været brændt ned og er bygget op igen. Kostald m.v. er revet ned før 2013.

Den 10. september 2013

Renskrevet og rettet af Ib Br.